

ÖZBEKİSTAN

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan

İlknur İNAL

Uluslararası İlişkiler Uzmanı

2017

İÇİNDEKİLER	SAYFA NO:
İçindekiler.....	2
Tablolar.....	3
1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1. Coğrafi Konum.....	4
1.2. Siyasi ve İdari Yapı.....	5
1.3. Nüfus ve İşgücü Yapısı.....	5
2. GENEL EKONOMİK BİLGİLER.....	7
2.1. Ekonomik Yapı.....	7
2.2. Ekonomi Politikaları.....	7
2.3. Tarım.....	8
2.4. Sanayi.....	8
2.5. Hizmetler.....	9
2.5.1. Bankacılık.....	9
2.5.2. Sigortacılık.....	9
3. DIŞ TİCARET.....	10
3.1. Özbekistan'ın Dış Ticareti.....	10
3.2. Özbekistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler.....	10
3.3. Özbekistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler.....	11
4. BAŞLICA ÜLKELER İLE DIŞ TİCARET.....	12
4.1. Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat.....	12
4.2. Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat.....	12
4.3. Özbekistan'ın Dış Ticaret Politikası.....	13
4.4. Tarifeler ve Diğer Vergiler.....	14
4.4.1. Gümrük Vergileri.....	14
4.4.2. Aksiz Vergisi (Bandrol).....	14
4.4.3. Katma Değer Vergisi.....	14
4.5. Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar.....	14
5. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER.....	16
5.1. Yatırımlar, Yabancı Sermaye ve Mevzuatı.....	16
5.2. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler).....	16
5.3. Ülkede İş Kurma Mevzuatı.....	17
6. TÜRKİYE İLE TİCARET.....	18
6.1. Genel Durum.....	18
6.2. Türkiye – Özbekistan Dış Ticaret Göstergeleri.....	18
6.3. Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürünler.....	19
6.4. Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler.....	20
6.5. Çerkezköy'den Özbekistan'a İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler.....	21
6.6. İkili Anlaşma ve Protokoller.....	22
6.7. İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar.....	22
6.7.1. Vize.....	22
6.7.2. Dil.....	23
6.7.3. Konvertasyon.....	23
6.7.4. Gümrük İşlemleri.....	23
6.7.5. Lojistik.....	23

Tablolar

Tablo No	Konu	Sayfa
Tablo 1	Özbekistan GSMH'nin Sektörlere göre dağılımı ve büyüme hızları	6
Tablo 2	Özbekistan'ın Dış Ticareti	10
Tablo 3	Özbekistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler	10
Tablo 4	Özbekistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler	11
Tablo 5	Özbekistan'ın Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalatı	12
Tablo 6	Özbekistan'ın Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracatı	12
Tablo 7	Türkiye – Özbekistan Dış Ticaret Göstergeleri	18
Tablo 8	Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürünler	19
Tablo 9	Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler	20
Tablo 10	Çerkezköy'den Özbekistan'a İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler	21
Tablo 11	Türkiye – Özbekistan İkili Anlaşma ve Protokoller	22

1. GENEL BİLGİLER

Ülkenin Adı: Özbekistan

Başkent: Taşkent

Nüfus: 32.1 milyon (2017)

Yüzölçümü: 447.400 km²

Devlet Başkanı: Şavkat Miromonoviç Mirziyayev

Başbakan: Abdulla Aripov

Dışişleri Bakanı: Abdulaziz Kamilov

GSYİH: 66,7 milyon dolar (2016 tahmini, IMF)

Para Birimi: 1 Dolar: 3690 Som (Nisan 2017)

Konuşulan Diller: Özbekçe (Resmi) Rusça, Tacikçe

Etnik Yapı: Özbek %80, Rus %5,5, Tacik %5, Kazak %3, Karakalpak %2,5, Tatar %1,5, Diğer

Önemli Siyasi Partiler: Özbekistan Liberal Demokratik Partisi, Özbekistan Halk Demokratik Partisi, Özbekistan Milli Kalkınma Partisi, Adalet Sosyal Demokratik Parti, Özbekistan Ekoloji Hareketi

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar: BM(Birleşmiş Milletler), ŞİÖ(Şanghay İşbirliği Örgütü), BDT(Bağımsız Devletler Topluluğu), AGİT(Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Topluluğu), EBRD(Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası), ADB(Asya Kalkınma Bankası), IMF(Uluslararası Para Fonu), FAO(Gıda ve Tarım Örgütü), İİT(İslam İşbirliği Teşkilatı), EİT(Ekonomik İşbirliği Teşkilatı), AİGK(Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı), Dünya Bankası

1.1. Coğrafi Konum

Orta Asya'nın merkezinde bulunan Özbekistan'ın komşuları Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Afganistan ve Türkmenistan olup yüzölçümü 447.400 km²'dir. Ülke güneybatıdaki Amuderya (Ceyhun) ile kuzeydoğudaki Sırderya (Seyhun) ırmakları arasında uzanan toprakların büyük bölümünü kapsar. Ülkenin kuzey ile güney ucu arası 925 km, doğu ile batı ucu arası 1.400 km olup, sınırlarının toplam uzunluğu 6.221 km'dir.

Ülkenin yaklaşık 2/3 çöl ve yarı çöl durumunda olup, Kızılkum Çölü bunların en büyüğüdür. Ancak buna rağmen ülkenin tarımda kullanılan arazisi (266.000 km²) Türkiye'den daha geniş ve verimlidir. Ülke görünüm itibarıyla sıradağlardan ve çöllük alandan oluşan bir görüntüye sahip olmakla beraber özellikle sulama kanallarıyla birlikte topraklarının yaklaşık %80'i ovalık bir görüntüye kavuşturulmuştur. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

1.2. Siyasi ve İdari Yapı

29 Aralık 1991 yılında yapılan seçimlerde Özbekistan Komünist Partisi Birinci Sekreteri olan İslam Abduganiyevič Karimov, oyların %86'sını alarak ülkenin ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Demokratik sistemi yerleştirmek için çok partili sisteme geçilmesine inanan İslam Karimov, alternatif partilerin kurulması için gerekli düzenlemeleri yapmıştır. Aralık 1994'de ilk çok partili demokratik seçimler yapılarak mevcut meclis oluşturulmuştur.

Meclis; dar bölge seçim sistemine göre siyasi partilerin katıldığı oylamalar sonucunda seçilen 120 milletvekilinden oluşmaktadır. Görev süresi 5 yıl olan Meclis, bir sonraki Meclis oluşuncaya kadar görevine devam etmektedir. Seçim günü 25 yaşını doldurmuş ve en az 5 yıl süreyle Özbekistan'da daimi ikamet eden Özbek vatandaşları milletvekili seçilme hakkına sahiptir. Milletvekilleri bilimsel ve pedagojik faaliyetin dışında ücret karşılığı başka bir faaliyette bulunamaz.

Senato; bölgesel temsil esasına göre seçilen 100 senatörden oluşur. Karakalpakistan Cokarı Kengesi (Yerel Meclis), 12 vilayet ve Taşkent Şehrine bağlı şehir ve ilçe meclislerine seçilen yerel meclis vekilleri tarafından yapılan ortak toplantılarda, gizli oylama ile 6'şar kişi (toplam 84) Senatör olarak belirlenmektedir. Senato'da bölgesel, siyasi ve diğer esaslara dayalı gruplar oluşturulamaz. Görev süresi 5 yıl olup yeni Senato oluşturuluncaya kadar göreve devam eder. Seçim günü 25 yaşını doldurmuş, 5 yıl daimi olarak ikamet eden Özbek vatandaşları Senatör olma hakkına sahiptir. Dokunulmazlık hakkına sahip olan Senato üyeleri, suçlanamaz, gözaltına alınamaz ve yargılanamazlar. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

Seçim sonuçlarından sonra Başbakan ve Hükümet üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından tespit edilir. Başbakan ve Hükümet Üyeleri Ali Meclis'ten güvenoyu almalarını müteakip, Cumhurbaşkanı tarafından onaylandıktan sonra görevlerine başlamaktadır. Bakanlar genellikle Meclis dışından seçilmektedir. Bakanlar Kurulu Başbakan, 6 Başbakan Yardımcısı ve 14 Bakandan oluşmaktadır.

Ülkede Karakalpakistan özerk bir bölgedir. Ayrıca, ülkede 12 vilayet vardır. Bu vilayetler Devlet Başkanı tarafından atanan vilayet Hakimleri ile yönetilmektedir. Ancak Karakalpakistan özerk bir cumhuriyet olup kendine ait Bakanlar Kurulu bulunmaktadır. Ayrıca her vilayetin ortalama 10-12 adet ilçesi olup, ilçe hakimleri vilayet hakimleri tarafından atanmaktadır. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

1.3. Nüfus ve İşgücü Yapısı

Ülke nüfusu, 1991'de 20 milyon 702 bin, 2008 yılında 27 milyon 555 bine 2010 yılında ise 28,5 milyon olarak tespit edilmiştir. 2017 yılı tahminlerine göre nüfus 32 milyon 121 bine ulaşmıştır.

Genç bir nüfusa sahip olan Özbekistan'da nüfusun % 56'sı 25, % 34'ü 15 yaşın altındadır. Ekonomik faaliyetlerde bulunan nüfusun % 56,7'sini erkekler, % 43,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Resmi rakamlara göre yaklaşık 13.058,3 bin kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca 2015 yılında 2,7 bin kişinin işsiz olduğu belirtilmektedir. Ancak devletin istihdamı artırıcı tedbirler almasına rağmen işsiz sayısı ve gizli işsizliğin açıklanan rakamların çok daha üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Ülkede 2015 yılı sonu itibarıyla aylık asgari ücret 130.240 Som'dur. Kamu ve özel sektörde işçi ve çalışan

kesimin ücretleri 400.000 Som'dan başlamaktadır. Ücretler çok düşük seviyelerdedir.(Kaynak: <http://ekokritik.com/haber/ozbekistan/>)

Nüfusun %80'ini Özbekler, %4,9'unu Tacikler, %3,8'ini Ruslar, %3,6'sını Kazaklar, %2,2'sini Karakalpaklar ve kalanını diğer milletler (Tatar, Kırgız, Türkmen, Ukraynalı, Azeri, Ermeni, Beyaz Rus, Yahudi, Alman, Koreli vs.) teşkil eder. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2014 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari İlişkiler Raporu)

2. GENEL EKONOMİK DURUM

2.1. Ekonomik Yapı

Tablo 1: GSMH'nin Sektörlere göre dağılımı ve büyüme hızları

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
GSMH (milyar dolar)	8.0	7.3	6.9	6.6	6.2	6.0
Tarım (büyüme hızları %)	7.0	5.8	5.5	5.3	5.1	5.2
Sanayi (büyüme hızları %)	7.7	6.6	6.2	6.0	5.8	5.7
Hizmetler (büyüme hızları %)	14.5	8.3	7.9	7.5	6.9	6.5

Kaynak: IMF

2.2. Ekonomi Politikaları

Özbekistan, eski Sovyetler Birliği ülkeleri arasında 1990-1996 döneminde sanayi üretiminde reel artış sağlayan tek ülke olmuştur. Ancak Özbekistan, 1996 yılında ithal ikameci politika çerçevesinde döviz ve ithalat kontrolünü benimsemiştir. Özbek hükümeti tarafından uygulanan bu politika IMF tarafından eleştirilmiş ve sonuç olarak 185 milyon dolarlık stand-by kredisi dondurulmuştur. Kasım 1996'da kabul edilen "Merkezleştirilmiş Döviz Meblağlarının Tüketim Malları İthalatı İçin Kullanılması Hakkında" 405 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, "konvertibilite" ile ilgili yeni düzenlemeler getirmiştir. Döviz işlemlerini geliştirerek, merkezleştirilmiş döviz meblağlarını daha verimli bir şekilde kullanmak ve Özbekistan iç pazarına düşük kaliteli malların girmesini engellemek amacıyla hazırlanan yasa, daha önceki yasalarla özel ve tüzel şahıslara tanınan Özbekistan Somu'nu dövize çevirme hakkını sağlayan düzenlemeleri iptal etmiştir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

1996 yılında kurumsal piyasa reformları, milli, ekonominin büyümesinde sürükleyici rol oynamaya başlamıştır. Küçük ve orta ölçekli firmaların gelişmesiyle birlikte büyük ölçekli şirketlerin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Halen büyük ölçekli şirketlerin hisseleri ihale yöntemiyle satılmaktadır.(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

Mayıs 1998 tarihinde Özbek Hükümeti tarafından kabul edilen "Yabancı Yatırımlar Kanunu" ile ülkeye daha fazla yatırım çekilmesi amaçlanmıştır. Bu kanuna göre yabancı sermayeli şirketlere çeşitli vergi istisnaları ve sermaye malları için gümrük vergisi muafiyeti tanınmıştır. Söz konusu Kanun, 2005 yılında revize edilmiştir.

Özbekistan ekonomisini son yıllarda etkileyen en önemli olay, 2009 krizidir. Krizden diğer ülkelere nazaran Özbekistan daha az etkilenmiştir. Dışa kapalı merkezîyetçi bir ekonomiye sahip olması özelliği nedeniyle dünyadaki değişimlerden daha geç ve dolaylı etkilenmektedir.

2.3. Tarım

Özbekistan’da tarım önemli bir sektör olup, başta pamuk, buğday ekimi ve hayvancılık yapılmakta, meyve ve sebze üretiminin yanında ipekçilikle de uğraşmaktadır. Tarımsal üretimin % 59’u bitkisel üretimden, % 41’i ise hayvancılıktan oluşmaktadır. Tarım sektöründe temel ürün pamuk olup, toplam tarımsal üretimin yaklaşık yüzde 40’ını teşkil etmektedir. Su kaynaklarının azlığı, teknoloji ve sermaye yetersizliği, ekolojik sorunlar üretimi olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte geçmiş yıllardaki Sovyet tarım politikasından edinilen tecrübeler ve ülkenin sahip olduğu uygun iklim koşulları nedeniyle pamuk üretiminde oldukça uzmanlaşma sağlanmıştır. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Hükümetin yürüttüğü ithal ikameci politikanın bir parçası olarak Özbekistan kendi kendine yeterli bir tahıl üreticisi ülke olmayı hedeflemektedir. Bu çerçevede, önümüzdeki yıllarda tarım ve tarıma dayalı sanayide yatırımların artması beklenmektedir.

2.4. Sanayi

Ülkede sanayi kuruluşlarının geçmiş yıllarda planlanması yapılırken, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin genel ekonomik durumu ve potansiyeli dikkate alınarak yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Bu itibarla SSCB’nin dağılmasından sonra gerek hammadde, gerek finansman ve pazarlama yetersizliği nedeniyle önemli miktarda sanayi tesisi atıl vaziyette kalmış veya düşük kapasite ile çalışmaktadır. Bu tesislerin faaliyete geçirilmesi veya daha verimli hale getirilmesi için özelleştirme ve yabancı yatırımcı arama çabaları sürdürülmektedir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

İmalat sanayinin yapısı incelendiğinde, öncelikli ve gelişmekte olan, yabancı yatırımcıların da ilgisini çeken en önemli sektör otomotiv sanayidir.

Özbekistan’da halihazırda mevcut ve gelişme potansiyeli bulunan diğer önemli sektör tekstildir. Bu sektörde önemli yatırımlar yapılmıştır. Ancak yine de kapasite yeterli düzeyde değildir. Pamuk ve pamuk ipliğinin çok az bir kısmı ülke içerisinde işlenebilmektedir. Bu sektörde atıl vaziyette olan pek çok tekstil fabrikasının modernizasyonu için yatırıma ihtiyaç duyulmaktadır. Mevcut tesislere ilave olarak ülkede üretilen pamuğun daha fazla katma değer yaratılarak pazarlanması ve ihraç edilmesi için kumaş ve konfeksiyon fabrikaları kurma çalışmaları devam etmektedir.(Kaynak: <http://ekokritik.com/haber/ozbekistan/>)

2.5. Hizmetler

2.5.1. Bankacılık

2015 yılı sonu itibariyle Özbekistan’da 26 ticari banka faaliyet göstermektedir. Bu bankaların 5’i yabancı yatırımcılarla ortak kurulmuş (JV) olup, 21’i yerli bankadır. Bunların 7’si özel, 3’ü % 100 devlet sermayeli ve kalan 11’i de anonim şirket statüsünde karma sermayeli bankalardır. Bu bankaların toplam 854 şubesi bulunmaktadır. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

2.5.2. Sigortacılık

Özbekistan’da sigortacılık sektörü halen gelişme aşamasında olup, tüm sigorta ile ilgili faaliyetler “Sigortacılık Hakkında”ki Özbekistan Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. 2015 yılında Özbekistan’da 31 sigorta şirketi faaliyet yürütmekte olup, bunların 28’ü genel sigortacılık (non-life insurance), 2 adedi hayat sigortası alanında, bir adedi de reasürans faaliyeti yürütmektedir. Bir sigorta şirketi milli şirket olup (“Uzbekinvest” İthalat-İhracat Milli Sigorta Şirketi), 3’ünde de devletin hissesi vardır (DASK “Kafolat”, DASK “UZAGROSUGORTA” DASK “MADAD”). Diğerleri devlete bağlı olmayan sigorta şirketleridir. Sigortacılık faaliyetleri Özbekistan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı bünyesindeki sigorta şirketleri faaliyetlerini kontrol eden Devlet Sigorta Kontrolü (Gosstrahnadzor) Kurumu tarafından denetlenmektedir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

3. DIŞ TİCARET

3.1. Özbekistan'ın Dış Ticareti

Tablo 2: Özbekistan'ın Dış Ticareti (milyon dolar)

	2012	2013	2014	2015	2016
İTHALAT	10,9	12,8	13,5	10,2	9,0
İHRACAT	6,3	8,2	7,1	6,1	6,9
DENGE	-4,6	-4,6	-6,4	-4,1	-2,1
HACİM	17,2	21,0	20,6	16,3	15,9

Kaynak: Trademap

3.2. Özbekistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler

Tablo 3: Özbekistan'ın İthalatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

KOD	ÜRÜN	2013	2014	2015
84	Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	2.175.837	2.516.095	1.875.852
87	Demiryolu veya tramvay taşıtları dışındaki taşıtlar ve bunların parça, aksesuarları	1.730.612	1.597.738	996,052
85	Elektrikli makine ve cihazlar ve bunların parçaları; Ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar..	818,985	1.020.571	797,378
30	Eczacılıkla ilgili ürünler	572,743	685,270	636,360
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler	823,892	737,546	616,182
72	Demir ve çelik	763,516	803,798	598,797
39	Plastik maddeler ve bunların parçaları	469,417	498,383	402,151
44	Ağaç ve ahşap ürünler; Odun kömürü	662,361	640,941	360,548
10	Hububat	129,807	173,115	262,617
11	Değirmen endüstrisinin ürünleri; malt; Nişastalar; İnülin; buğday gluteni	302,221	264,391	221,831
40	Kauçuk ve bunların parçaları	289,095	266,724	174,470
48	Kağıt ve mukavvalar; Kağıt hamuru, kağıt veya mukavvadan eşya	171,511	181,134	148,829
38	Muhtelif kimyasal ürünler	107,451	102,933	111,878
88	Uçak, uzay aracı ve parçaları	231,936	152,423	105,110
76	Alüminyum ve bunların parçaları	130,388	134,026	100,114
94	Mobilya; Yataklar, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri doldurulmuş mobilyalar; . . .	107,572	119,738	92,323
32	Tabaklama veya boyama özleri; Tanenler ve türevleri; Boyalar, pigmentler ve diğer boyalar. . .	119,615	120,192	86,550
02	Et ve sakatat	74,557	78,008	85,779
54	Yapay filamentler; Yapay tekstil malzemelerinin şeritleri ve benzerleri	73,359	97,235	84,194
86	Demiryolu veya tramvay lokomotifleri, demiryolu vagonları ve bunların parçaları; Demiryolu veya tramvay hattı armatürleri...	80,732	88,622	82,371

Kaynak: Trademap

3.3. Özbekistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler

Tablo 4: Özbekistan'ın İhracatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

KOD	ÜRÜN	2013	2014	2015
71	Doğal veya kültürlü inciler, kıymetli veya yarı değerli taşlar, kıymetli metaller	1.804.055	1.445.344	1.921.585
52	Pamuk	1.081.927	923,633	862,898
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; Bitümlü maddeler;	1.586.028	1.470.033	662,956
74	Bakır ve bunların parçaları	611,933	598,187	570,284
28	İnorganik kimyasallar; Kıymetli metallerin, nadir toprak metallerinin organik veya inorganik bileşikleri.	443,456	381,506	462,948
08	Yenilebilir meyve ve fındık; Kabukları soyulmuş meyve veya kavun	351,712	347,407	267,421
07	Yenilebilir sebzeler ve bazı kökler ve yumrular	220,756	216,467	170,587
61	Örme veya tiğ işi kıyafetler ve giyim eşyası	218,060	178,421	152,957
31	Gübreler	219,126	130,297	144,021
90	Optik, fotografik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi. . .	106,927	104,360	114,860
79	Çinko ve bunlardan mamul eşyalar	102,468	115,383	106,570
72	Demir ve çelik	109,185	155,863	91,089
87	Demiryolu veya tramvay taşıtları, bunların aksam ve parçaları hariç diğer taşıtlar	673,384	473,466	54,063
60	Örme veya tiğ işi doku	31,594	33,574	45,889
39	Plastik maddeler ve bunların parçaları	55,838	52,209	45,645
12	Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; Çeşitli tahıllar, tohumlar ve meyveler; Endüstriyel veya tıbbi. . .	31,563	32,064	26,902
73	Demir veya çelikten eşya	2,721	2,765	26,518
41	Ham deri ve deriler (kürkler hariç)	21,228	18,750	22,359
56	Vatka, keçe ve dokunmamışlar; Özel iplikler; Sicim, kordon, halatlar ve kablolar ve bunların parçaları	26,557	22,618	19,566
47	Ağaç veya diğer elyafli selülozik materyalin pulpası; Kurtarılan (atık ve hurda) kağıt veya. . .	10,463	12,919	14,518

Kaynak: Trademap

4. BAŞLICA ÜLKELER İLE DIŞ TİCARET

4.1. Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalat

Tablo 5: Başlıca Ülkeler İtibarıyla İthalat (milyon dolar)

ÜLKELER	2014	2015	2016
Toplam	13.558.758	10.232.946	9.093.656
ÇİN	2.678.262	2.236.357	2.033.302
RUSYA	3.113.600	2.221.188	1.964.967
G.KORE	2.032.719	1.284.247	930,468
KAZAKİSTAN	1.083.948	942,267	922,532
TÜRKİYE	603,013	488,654	533,322
ALMANYA	671,068	478,864	483,511
AMERİKA	212,944	138,007	317,981
İTALYA	197,739	154,704	194,598
JAPONYA	168,034	251,285	161,612
LİTVANYA	133,181	123,530	125,703
KIRGIZİSTAN	163,698	142,011	125,074
LETONYA	64,970	62,571	106,729
İSVİÇRE	142,675	78,042	106,322
FRANSA	136,574	118,643	105,891
MALEZYA	76,819	97,521	103,817
HİNDİSTAN	168,281	107,855	90,722
POLONYA	136,538	110,702	87,341
İSPANYA	34,310	78,451	79,916
HOLLANDA	120,864	92,885	75,387
GÜRCİSTAN	54,826	97,956	69,198

Kaynak: Trademap

4.2. Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracat

Tablo 6: Başlıca Ülkeler İtibarıyla İhracat (milyon dolar)

ÜLKELER	2014	2015	2016
Toplam	7.135.553	6.126.325	6.922.955
İSVİÇRE	1.336.199	1.884.238	2.835.052
ÇİN	1.597.727	1.266.792	1.606.926
RUSYA	869,829	575,837	761,041
TÜRKİYE	780,707	711,555	709,292
KAZAKİSTAN	1.013.807	725,442	587,792
KIRGIZİSTAN	102,238	56,207	67,195
FRANSA	131,839	177,312	65,912
HİNDİSTAN	39,101	56,500	46,488
POLONYA	29,107	27,995	32,437
AMERİKA	15,085	10,493	31,208
BELARUS	21,709	27,763	27,282
ALMANYA	49,652	20,207	24,095
G. KORE	27,361	16,138	20,777

LETONYA	11,883	10,129	19,436
İTALYA	47,084	5,824	15,838
GÜRCİSTAN	13,446	7,016	8,793
BELÇİKA	10,122	7,912	7,258
İSPANYA	2,877	2,692	6,659
PORTEKİZ	6,433	6,537	5,792
HOLLANDA	3,654	2,860	5,681

Kaynak: Trademap

4.3. Özbekistan'ın Dış Ticaret Politikası

Özbekistan'ın dış ticaret mevzuatında serbest dolaşım, ihracat, re-import, re-export, transit, geçici ithalat, serbest bölge, gümrük bölgesi dışı işleme, gümrük bölgesinde işleme, gözetim altında imha, devlet lehine ithali reddetme gibi rejimlere yer verilmektedir. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

Özbekistan'da ithalat ve ihracatı yapılacak malların belirli kategorilerde olanları için ya Bakanlar Kurulu'ndan ya da Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir. Bakanlar Kurulu bazı malların ithal ve ihracatına kotalar getirmektedir. Fiyatlarını kontrol altında tutmaktadır. Özellikle pamuk, pamuk ipliği, altın, petrol, doğal gaz gibi stratejik malların fiyatları devletin denetimindedir. 28 Mart 2008 tarih ve 3982 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, 31 Mart 1998 tarih ve 137 sayılı, 5 Aralık 2002 tarih ve 427 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile bu konudaki uygulamalara yasal çerçeve oluşturulmuştur. (Kaynak: turkkazak.com)

Özbekistan hükümetinin ithalat ve ihracat üzerindeki tarife dışı kontrolleri devam etmektedir. İthalat kontratlarının gümrük idaresine zorunlu kaydı yapılmaktadır. Belirli malların ithalat ve ihracatı hükümetin belirlediği kurumun iznine tabidir. Belirli malların ithalat ve ihracatı yine miktar kısıtlamalarına tabi tutulmaktadır.

İthalat ve ihracata konu bazı malların kontratları Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'nın zorunlu ekspertize tabidir. İthalatın devlet bütçesinden finanse edilmesi, hükümet garantisi altındaki kredilerle finanse edilmesi, % 50'den fazla devlet hissesi bulunan firmalarca yapılması hallerinde zorunlu ekspertiz geçerlidir.

Adı geçen Bakanlık tarafından mücevher, askeri malzeme, ham petrol, altın, metaller, pamuk ipliği mallarının ihracatında, ihracat kontratının kayda alınması gereklidir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Diğer malların ithalat ve ihracatında ise kontratların gümrüğe ve ilgili bankaya ibraz edilmesi zorunludur. Ayrıca, Cumhurbaşkanı tarafından 26 Nisan 2010 tarihinde alınan bir kararla, bazı ithal malların gümrükleme işlemlerinin yapıldığı tarihten itibaren bir yıl içerisinde satılması zorunlu hale getirilmiştir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

4.4. Tarifeler ve Diğer Vergiler

4.4.1. Gümrük Vergileri

Özbekistan'ın gümrük vergileri %5 ile %30 arasında değişmektedir. Ayrıca bu vergilere ilave olarak ithalat sırasında referans fiyat uygulaması da yapılmak suretiyle, ithal edilen mallardan normal gümrük ve aksiz vergileri ile katma değer vergilerinin dışında ek bir mali yük getirmektedir. Getirilen malın beyan edilen fiyatıyla emsal teşkil eden fiyat arasındaki farkın da vergileri alınmaktadır. İthal edilen malların bedeli olarak beyannamede belirtilen değer yerine emsal ya da piyasa fiyatının dikkate alınması ithalatta gecikmelere ve ithalatçının maliyet hesabı yapmasında güçlükler neden olmaktadır. Gümrük vergisi uygulamasında sık sık değişen mevzuat ve gümrüğe göre değişebilen uygulamalar nedeniyle sorunlar yaşanmaktadır. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

4.4.2. Aksiz Vergisi (Bandrol)

İthal edilen bazı mallardan alınan bir çeşit bandrol vergisidir. Genelde Özbekistan'ın kendi üretimi bulunan ürünlerde koruma amaçlı ya da lüks tüketim malzemelerinin ithalini zorlaştırmayı hedefleyen vergilerdir. Vergi oranları %5'ten başlamakta ve mal cinsine göre değişmektedir. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

4.4.3. Katma Değer Vergisi

Özbekistan'a ithal edilen bütün mallardan %20 oranında KDV tahsil edilmektedir. Ancak, bazı özel imtiyazlı devlet firmaları ile toplam çalışan sayısının %50'den fazlasında engelli-özürlü personel istihdam eden firmalar ithalatta KDV muafiyetinden yararlanmaktadır. Ayrıca, sabit sermaye için gelen yatırım malları da KDV'den muaftır. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

4.5. Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Özbekistan, ithalatta standardizasyon ve kalite kontrolüne büyük önem vermektedir. İthal malları zorunlu sertifikalandırılmaya tabidir. Uzstandart Devlet Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı kalite belgelendirmesi işlemlerini yürütmektedir. İthalatçı firma malın menşee, ihracat ülkesi, güvenlik şartlarına uygunluğu vs. hakkında dokümanları bu kuruma vermek zorundadır.(Kaynak: Dışişleri Bakanlığı)

Bu konuda faaliyet gösteren Uzstandart Devlet Standardizasyon, Metroloji ve Sertifikasyon Ajansı Türk Standartlar Enstitüsü (TSE) ile 1991 yılında imzalanan protokol gereği ortak çalışmalar yapmaktadır. 1994 yılından beri iki teşkilat karşılıklı olarak temsilcilik bulundurmaktadır. Ortaklaşa kurulan bir test merkezi de faaliyete geçirilmiş olup, özellikle tekstil konusunda önemli bir ihtiyaca cevap verebilmektedir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

TSE Temsilciliği, öncelikli olarak Türkiye'den Özbekistan'a gelen ihraç mallarının (TSE Belgeli olması şartıyla) ülkeye ikinci bir kontrole tabi tutulmadan serbest girişini temin etmektedir. Oluşturduğu bilgi ve enformasyon merkeziyle Özbekistan'da yatırım yapan Türk müteşebbislerine

yardımcı olmakta, gerekli Türk standartlarının tercümelerini yaparak Özdavstandarda onaylatarak Özbekistan standardı olarak Türk yatırımcıların istifadelerine sunmaktadır. Bu çerçevede de Türk ve Özbek firmalarına belgelendirme hizmeti vermeye devam etmektedir. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

5. EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLER

Özbekistan, BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ülkeleri gibi DTÖ'ye (Dünya Ticaret Örgütü) üye olmamıştır. Esasen yatırım ortamının geliştirilmesini sağlamak ve yabancı yatırımcıları çekebilmek için köklü yapısal reformların yapılması gerektiği düşünülmektedir. Konvertibilitede yaşanan sorunlar, konvertasyon süresinin iki yılı bulması firmaları oldukça zorlamaktadır. Dış ticarete açık vermemek amacıyla sıkı para politikası ve ithalat ikameci politika izlenmektedir. (Kaynak:www.tarihbilimi.gen.tr)

Diğer taraftan da liberalizasyon hedeflerine doğru çalışıldığını deklare eden Özbekistan, dış ticaret rejimini, mali sistemlerini ve kamu/özel sektör dengesini bu hedefe doğru adım adım yapılandırdıklarını da açıklamaktadır. Bu yönde konu başlıkları olarak atılan önemli adımlar göze çarpmaktadır. Bunlardan biri Özelleştirme Programı ve uygulamalarıdır. Aynı şekilde önemli adımlar olarak yabancı sermaye ve yatırım mevzuatının yürürlüğe konulması ve Serbest Bölge Uygulamalarına başlanması sayılabilir.(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

5.1. Yatırımlar, Yabancı Sermaye ve Mevzuatı

Yabancı yatırımları teşvik eden Özbekistan'da, 2011 yılında 5.000'in üzerinde yabancı sermayeli firmanın faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Özbekistan'da yabancı yatırım olarak 2015 yılında 3.126,6 milyon ABD \$'lık yatırım yapıldığı açıklanmıştır. Söz konusu yabancı sermaye yatırımının 1.092,6 milyon ABD \$'lık kısmı doğrudan yabancı yatırımlardan, 2.034,0 milyon ABD \$'lık kısmı ise sağlanan dış kredilerden oluşmaktadır. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Yabancı yatırımların 2005-2006 yılları arasında daha çok ulaştırma ve haberleşme ile doğalgaz ve yakıt, 2007 yılında toplam yabancı yatırımların neredeyse yarısı (% 45.5) doğalgaz ve yakıt sektörüne gerçekleşmiştir. 2009 yılında ulaşım ve haberleşme, doğalgaz ve jeolojik araştırmalara ayrılırken, 2012, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında ulaşım ve haberleşme, doğalgaz ve yakıt sektörlerine daha fazla yatırım yapılmıştır.(Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının projeler bazındaki ayrıntılı dökümü ile yatırımcı firmalar ve ülkeler bazındaki dağılımı konusunda, Özbekistan resmi makamlarından bilgi elde edilememekle birlikte 2015 yılında firma sayısı itibarıyla, Rusya Federasyonu, Çin Güney Kore ve Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır.(Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

5.2. Ülkedeki Serbest Bölgeler (Özel Ekonomik Bölgeler)

2 Aralık 2008 tarihinde üretim amaçlı olarak, vergi muafiyetleri, özel gümrük rejimi, farklı tarifedeki girdi avantajları getiren, Navoi Serbest Endüstri Ekonomik Bölgesi kurulması kararlaştırılmış ancak gelişmesi tam anlamıyla sağlanamamıştır.(Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Bu bölgede yatırım yapmak isteyen yabancı firmalara 30 yıl süreyle faaliyet sürdürme izni verilmekte olup, bu sürede özel gümrük, yabancı para ve vergi rejimleri yanı sıra basitleştirilmiş işlem kolaylıkları sağlanmaktadır. Yatırımcılara arazi vergisi, varlık vergisi, gelir vergisi, altyapı geliştirme vergisi, tek vergi ödemesi, yol ve okul fonu katılım vergileri istisnaları uygulanmaktadır. Bu istisnaların süresi bölgede yatırım yapacak firmaların yatırım tutarlarına göre değişmektedir. Yatırım 3-10 milyon euro ise 7 yıl, 10-30 milyon euro ise 10 yıl ve 30 milyon eurodan fazla ise 15 yıl süreyle uygulanmaktadır. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

5.3. Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Özbekistan'da yabancı sermayeli şirketler %100 tam yabancı sermayeli, ortak şirket, şube ve temsilcilik şeklinde kurulabilir. Bazı faaliyetlerin yapılması için Bakanlar Kurulu'ndan lisans alınması şarttır.

Ortak şirket kurulması halinde yabancı ortağın payının en az %30 olması şarttır. Şirketin yabancı yatırım şirketi sayılabilmesi için yabancı ortaklardan en az birisinin tüzel kişi olması ve şirket sermayesinin en az 150.000 \$ olması şarttır. Şirket, Özbekistan Adalet Bakanlığı'nda kayıt edildikten sonra, Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanlığı'nda da kayıt edilmelidir. Şirket sermayesinin en az %30'u kayıttan önce yatırılmış olmalıdır. Tüm evraklar Özbekçeye veya Rusçaya tercüme edilmiş olmalıdır. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

6. TÜRKİYE İLE TİCARET

6.1. Genel Durum

Ülkemizin Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olduğu tarihten itibaren resmi ticari ilişkilerimiz devam etmiş ve gelişmiştir. Türkiye – Özbekistan arası ticaret hacmi yıllar itibarıyla istikrarlı biçimde artış kaydetmektedir. 2000'li yılların başında 168,4 milyon dolar seviyelerinde olan dış ticaret hacmimiz 1,2 milyar dolar seviyesini aşmış durumdadır.

İki ülke arası ticari ilişkilerin son on yıldır düzenli biçimde geliştiği söylenebilecek olsa da 2003 yılından beri sürekli ticaret açığı verdiğimiz Özbekistan'a olan ihracatımız son on yılda 176 milyon dolar seviyelerinden yaklaşık 3 kat artış kaydederek 533,3 milyon dolara ulaşmış olup, aynı dönemde 415,8 milyon dolar olan ithalatımız ise 1,7 kat artarak 709,3 milyon düzeyindedir. (Kaynak: Ekonomi Bakanlığı)

6.2. Türkiye – Özbekistan Dış Ticaret Göstergeleri

Tablo 7: Türkiye – Özbekistan Dış Ticaret Göstergeleri (milyon dolar)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2016	533,3	709,3	1.242,6	-176,0
2015	488,6	711,6	1.200,1	-223,0
2014	603,0	780,0	1.383,7	-177,7
2013	562,5	815,4	1.377,9	-252,9
2012	449,9	813,3	1.263,2	-363,4
2011	354,5	939,9	1.294,4	-585,4
2010	282,7	861,4	1.144,0	-578,7
2009	279,1	413,1	692,2	-134,0
2008	337,1	580,8	917,9	-243,7
2007	225,6	613,8	839,4	-388,2
2006	176,0	415,8	591,8	-239,8
2005	151,1	261,5	412,5	-110,4

Kaynak: TUIK

6.3. Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürünler

Tablo 8: Türkiye'nin Özbekistan'a İhracatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

KOD	ÜRÜN	2014	2015	2016
84	Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	135,797	134,281	132,151
39	Plastik maddeler ve bunların parçaları	69,221	60,269	57,041
96	Plastik maddeler ve bunların parçaları	43,029	38,003	43,916
85	Elektrikli makine ve cihazlar ve bunların parçaları; Ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon. . .	34,376	22,627	32,834
32	Tabaklama veya boyama özleri; Tanenler ve türevleri; Boyalar, pigmentler ve diğer boyalar.	28,915	26,632	30,209
73	Demir veya çelikten eşya	20,882	20,839	21,705
38	Muhtelif kimyasal ürünler	20,473	19,287	19,641
87	Demiryolu veya tramvay taşıtları, bunların aksam ve parçaları hariç diğer taşıtlar	28,311	15,273	19,202
94	Mobilya; Yataklar, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri doldurulmuş mobilyalar;	6,752	5,323	17,242
54	Yapay filamentler; Yapay tekstil malzemelerinin şeritleri ve benzerleri	16,299	10,464	12,809
44	Ağaç ve ahşap ürünler; Odun kömürü	2,867	3,031	9,983
33	Uçucu yağlar ve parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	11,295	9,650	9,448
68	Taş, siva, çimento, asbest, mika veya benzeri maddeler	531	1,471	7,289
40	Kauçuk ve bunların parçaları	9,826	6,494	7,009
30	Eczacılıkla ilgili ürünler	19,280	10,617	6,883
06	Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler; Soğanlar, kökler ve benzerleri; Kesme çiçekler ve süs yaprakları	2,386	1,445	6,461
34	Sabun, organik yüzey aktif maddeler, yıkama müstahzarları, yağlayıcı müstahzarlar	11,856	7,777	6,234
83	Çeşitli metal maddeler	8,258	6,300	6,206
29	Organik kimyasallar	8,341	5,910	6,031
64	Ayakkabı, pantolon ve benzeri şeyler; Bu gibi eşyaların parçaları	9,407	7,444	5,754

Kaynak: Trademap

6.4. Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Tablo 9: Türkiye'nin Özbekistan'dan İthalatında Başlıca Ürünler (milyon dolar)

KOD	ÜRÜN	2014	2015	2016
74	Bakır ve bunların parçaları	543,064	547,179	359,412
39	Plastik maddeler ve bunların parçaları	704	1,582	112,573
79	Çinko ve bunlardan mamul eşya	66,586	68,897	87,494
52	Pamuk	91,227	39,734	80,235
08	Yenilebilir meyve ve fındık; Kabuklu meyve veya soyulmuş kavun	6,024	21,730	37,397
85	Elektrikli makina ve cihazlar ve bunların parçaları; Ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon. . .	616	4,326	13,909
07	Yenilebilir sebzeler, bazı kökler ve yumrular	9,181	7,415	5,068
41	Ham deri ve deriler (kürkleri hariç)	3,234	1,847	4,966
31	Gübreler	10,087	4,780	1,432
12	Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; Muhtelif tahıllar, tohumlar ve meyveler; Endüstriyel veya tıbbi. . .	705	1,621	957
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; Bitümlü maddeler; mineral...	35,313	5,214	923
78	Kurşun ve türevi eşyalar	1,423	809	742
55	Yapay elyaftan eşyalar	1,102	331	719
28	İnorganik kimyasallar; Kıymetli metallerin, nadir toprak metallerinin organik veya inorganik bileşikleri. . .	3,929	1,585	567
03	Balıklar, kabuklular, yumuşakçalar ve diğer omurgasız su hayvanları	0	0	460
87	Demiryolu veya tramvay taşıtları, bunların aksam ve parçaları hariç diğer taşıtlar	518	815	430
05	Hayvansal menşeli ürünler (başka yerlerde belirtilmeyen veya dahil olmayan)	1,170	402	385
01	Canlı hayvanlar	25	368	383
50	İpek	1,099	864	298
57	Halı ve diğer tekstil yer kaplamaları	431	156	217

Kaynak: Trademap

6.5. Çerkezköy'den Özbekistan'a İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler

Tablo 10: Çerkezköy'den Özbekistan'a İhraç Edilebilecek Başlıca Ürünler

KOD	SEKTÖRLER	ÇERKEZKÖY'DEKİ FİRMA SAYISI
84	Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	70
87	Demiryolu veya tramvay taşıtları dışındaki taşıtlar ve bunların parça, aksesuarları	20
30	Eczacılıkla ilgili ürünler	11
72	Demir ve çelik	5
39	Plastik maddeler ve bunların parçaları	54
44	Ağaç ve ahşap ürünler; Odun kömürü	26
11	Değirmen endüstrisinin ürünleri; malt; Nişastalar; İnülin; buğday gluteni	68
40	Kauçuk ve bunların parçaları	15
48	Kağıt ve mukavvalar; Kağıt hamuru, kağıt veya mukavvadan eşya	14
38	Muhtelif kimyasal ürünler	38
76	Alüminyum ve bunların parçaları	23
94	Mobilya; Yataklar, şilteler, şilte destekleri, minderler ve benzeri doldurulmuş mobilyalar; .	15
54	Yapay filamentler; Yapay tekstil malzemelerinin şeritleri ve benzerleri	3
85	Elektrikli makine ve cihazlar ve bunların parçaları; Ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon. . .	39
33	Uçucu yağlar ve parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	14
68	Taş, siva, çimento, asbest, mika veya benzeri maddeler	140
34	Sabun, organik yüzey aktif maddeler, yıkama müstahzarları, yağlayıcı müstahzarlar	2
83	Çeşitli metal maddeler	39
64	Ayakkabı, pantolon ve benzeri şeyler; Bu gibi eşyaların parçaları	38

6.6. İkili Anlaşma ve Protokoller

Tablo 11: İkili Anlaşma ve Protokoller

ANLAŞMA	İMZA TARİHİ	İMZA YERİ
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	28.04.1992	Taşkent
Karma Ekonomik Komisyon Kurulmasına Dair Anlaşma	09.07.1995	Taşkent
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	05.05.1996	Taşkent
Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması	13.04.1998	Taşkent
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu I. Dönem Toplantısı Protokolu	20.04.2001	Ankara
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu II. Dönem Toplantısı Protokolu	18.12.2003	Taşkent
Türkiye - Özbekistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu III. Dönem Toplantısı Protokolu	27.03.2008	Ankara
Özbekistan-Türkiye Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	13.10.2012	Taşkent
Türkiye-Özbekistan Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	19.12.2013	Ankara
Özbekistan-Türkiye Kara Ulaştırma Karma Komisyonu (KUKK) Toplantısı Protokolü	13.08.2014	Taşkent

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

6.7. İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar

6.7.1. Vize

Özbekistan'a gitmek isteyen Türk vatandaşlarının (Diplomatik pasaportlar hariç) vize alma zorunluluğu bulunmaktadır.

Vizenin alınabilmesi için Özbekistan'dan bir davetiyenin temin edilmesi gerekmektedir. Ülkede çalışan veya bir üretim birimi sahibi her Türk vatandaşı, çalışma iznine sahip olsa dahi her üç ay veya altı ayda bir vizesini yenilemek zorundadır. Bu durum özellikle yatırımcılarımız için ek mali külfet ve güvensizlik yaratmaktadır. Ayrıca, vize yenileme işlemlerinde pasaportların geçici bir süre Özbek makamlarında bekletilmesi, iş seyahatlerinin yapılabilmesinin önünde engel teşkil etmekte ve zaman kaybına yol açmaktadır. Verilen vizelerin tek giriş-çıkışlı olması da sık sık iş seyahatine giden firma yetkilileri için pratik bir uygulama olmamaktadır. (<http://www.ekokritik.com/haber/ozbekistan>)

6.7.2. Dil

Özbekistan’da Özbek Türkçesi ve Rusça yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak ticari ve resmi görüşmelerde Rusça daha çok kullanılmaktadır. Bu itibarla ekonomik faaliyetlerde ve iş görüşmelerinde bulunacak kişilerin Rusça bilmesi ya da tercüman kullanması gerekmektedir. Ülkede kullanılan Kiril Alfabeti yerine Latin Alfabeti’ne dayalı yeni Özbek Alfabetine geçiş süreci başlatılmış, ilköğretim okulları, akademik lise ve meslek kolejlerinin yanı sıra yüksek öğretim kurumlarında Latin Alfabeti ile eğitim verilmektedir. Ancak ülkede tüm alanlarda tam ve kesin olarak yeni alfabeyle geçilememiştir.(Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

6.7.3. Konvertasyon

Firmalar ithalat bedelini Sum cinsinden aracı bankaya yatırmaktadır. Aracı banka, gerekli işlemleri tamamladıktan sonra sekreteryasını Merkez Bankasının yaptığı Konvertasyon Kuruluna başvurmakta ve Kurulun uygun görmesi halinde Sum dövize çevrilip transferine imkan sağlanmaktadır. Ancak, söz konusu konvertasyon işlemleri son dönemde birkaç yıla kadar varan sürelerde sonuçlanmaktadır. Ülkemizden yapılan ithalat bedellerinin ödenmesinde gecikmeler yaşanmaktadır.(Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

Konvertasyon işlemlerinin gecikmesi konusu Özbekistan hükümetinin insiyatifinde olan bir husus olup, 2009 yılı başından beri firmaların yaşadığı en önemli problemler arasındadır.

6.7.4. Gümrük İşlemleri

Gümrük işlemlerinde genellikle işlemler zamanında ve hızlı bitirilememekte ve zaman kaybı yaşanmaktadır. İthal edilen maddelerin standart belgelerinin araştırılması ve teste tabi tutulmaları uzun zaman alabilmektedir. Bu durum işadamlarımızın ihracat taahhütlerini zamanında yerine getirememesine veya iç piyasada müşteri kaybetmesine neden olmaktadır.(Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)

6.7.4. Lojistik

Ülkemiz ile Özbekistan arasındaki yük taşımacılığı da genellikle karayolu ile yapılmaktadır. Gümrük kapılarında giriş çıkış işlemlerinin ve prosedürler kapıda bekleme süreleri uzun olabilmektedir. Ayrıca geçiş için tahsil edilen ücretlerin yüksek olması nedeniyle nakliye masrafları yüksek olmaktadır. (Kaynak: T.C. TAŞKENT BÜYÜKELÇİLİĞİ TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ 2015 YILI, Özbekistan’ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye ile Ekonomik-Ticari ilişkiler Raporu)